

ADVIES NAPAN 2023-2027

Advies van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.salv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@salv.be

Cover	St@f-app: informatie- en waarschuwingssysteem voor professionele fruittelers (bron: pcfruit)	
Adviesvraag	Eigen initiatief	
Adviesontvanger	Zuhail Demir - Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme	
Wettelijke basis	Oprichtingsdecreet SALV (6 juli 2007)	
Goedkeuring raad	29 april 2022	
Kopie aan	Hilde Crevits - Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw; Frank Vandenbroucke - vice-eersteminister van de federale regering en federaal minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid; David Clarinval – federaal minister van Middenstand, Zelfstandigen, KMO's en Landbouw, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing; Zakiya Khattabi – federaal minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal; kopie aan: Patricia De Clercq – secretarisgeneraal van het Departement Landbouw en Visserij; Bart Dochy – voorzitter van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement; Joris Relaes – administrateur-generaal van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO); Filip Fontaine – algemeen directeur van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM).	
Adviesnummer	2022-08	
Dossierhouder	Wouter Vanacker	wvanacker@serv.be
Contactpersoon	Koen Carels	kcarels@serv.be

Zuhal Demir

Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme

Koning Albert II-Laan 7

B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies NAPAN 2023-2027

Mevrouw de minister

Op het 17 februari 2022 ging het openbaar onderzoek van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) 2023-2027 van start. De SALV had initieel de intentie aanbevelingen daarover aan te reiken via die op federaal beleidsniveau gecoördineerde procedure. Nadat de adviesraad van uw kabinet vernam dat uit hoofde van een procedureel bezwaar en mogelijk ook omwille van inhoudelijke bijstellingen het Vlaams plangedeelte als onrijp voor het openbaar onderzoek werd beschouwd, stelde de SALV de goedkeuring uit in afwachting van een definitief Vlaams luik.

De adviesraad besloot inmiddels om onderhavig advies op 29 april 2022 goed te keuren, opdat het geleverde werk afdoende gevaloriseerd kan worden en proactief kan bijdragen aan de beleidsontwikkeling op de verschillende beleidsniveaus.

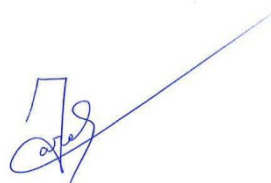
De adviesraad wenst evenwel betrokken te worden vooraleer het Vlaams plangedeelte door de Vlaamse Regering definitief wordt vastgesteld, vertrekkend van voorliggend advies en desgevallend aangevuld met voortschrijdende inzichten.

Natuurpunt/BBL nam niet aan de discussie deel en onthoudt zich derhalve bij dit advies.

Hoogachtend

Hendrik Vandamme
voorzitter

Koen Carels
secretaris

Inhoud

Krachtlijnen	6
Situering	7
Scope	7
Juridische basis	8
Green Deal en de Farm to Fork	8
Advies	10
1. Algemene aanbevelingen	10
2. Thematische aanbevelingen	14
2.1 Opleiding	14
2.2 Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen	15
2.3 Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven	15
2.4 Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen	16
2.5 Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen	17
2.6 Bescherming van het aquatisch milieu	17
2.7 Vermindering van de risico's in specifieke gebieden	18
2.8 Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten	18
2.9 Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)	18
2.10 Indicatoren	20
2.11 Beheer en opvolging van het plan	20

Krachtlijnen

- **Verduidelijk de ecologische en socio-economische onderbouwing van het plan.**
- **Onderzoek tijdig de effecten en implicaties van de Europese beleidsontwikkeling in het kader van de Green Deal en de van-veld-tot-bordstrategie op het NAPAN 2023-2027. Zodoende kan het plan tijdig en adequaat bijgestuurd worden, wanneer de timing van de Europese beleidsontwikkeling daartoe zou aanleiding geven.**
- **Niet enkel de reductie maar ook de verduurzaming van het gebruik van pesticiden moet een centrale invalshoek zijn van het nationale actieplan en de gewestelijke actieplannen, conform Richtlijn 2009/128/EG. Preventie en monitoring zijn daarbij cruciale aspecten.**
- **Neem 'duurzame bescherming van plantengezondheid en voedselbevoorrading' op als een bijkomend thema in het NAPAN 2023-2027. Leg daarbij het accent op risicoanalyse, crisisbeheer en beleidsonderbouwing.**
- **Neem 'milieuverantwoorde consumptie' als een bijkomend thema op in het NAPAN 2023-2027. Bundel daarbij bestaande en toekomstige maatregelen uit het gewestelijke voedselbeleid, die inwerken op de vraag naar en betalingsbereidheid voor milieuverantwoorde voedingsproducten.**
- **De Vlaamse en federale overheden moeten vanuit de eigen bevoegdheden het gelijke speelveld maximaal bewaken. Benader het gelijke speelveld niet louter op basis van de kenmerken van het eindproduct, maar ook met betrekking tot de productiewijze en de onderliggende ecologische en sociale effecten en de kosten die dat met zich meebrengen.**
- **Blijf inzetten op een veelsporige aanpak om de plantengezondheid te waarborgen. De Vlaamse landbouw is gebaat bij de beschikbaarheid van een veelzijdige (maar veilige) instrumentenkoffer.**

Situering

Scope

De federale en gewestelijke overheden stellen tussen 17 januari en 20 maart 2022 een openbaar onderzoek in over het programma 2023-2027 van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN). Dit programma heeft tot doel het gebruik van pesticiden en hun impact op het leefmilieu en de volksgezondheid te verminderen door middel van verschillende acties (opleiding, bewustmaking, regelgeving, ondersteuning, studies, enz.), gericht op zowel professionelen (landbouw, groensector, publiek en privaat) als particulieren. Het plan is een vervolg op het NAPAN 2018-2022. De SALV bracht advies uit over het ontwerpprogramma 2018-2022 op 31 maart 2017, samen met SERV en Minaraad.¹

Het ontwerpprogramma van het NAPAN voor 2023-2027 is opgebouwd rond 11 thema's. Dit document geeft een overzicht van alle acties die voorzien zijn binnen de vier deelprogramma's, zijnde het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen², het Gewestelijk Programma voor Pesticidenreductie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest³, het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik⁴ en het Waals Programma voor de Reductie van Pesticiden⁵.

Het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik is een verzamelnaam voor de Vlaamse acties, voorzien door het Departement Landbouw en Visserij, de Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos. Sommige acties maken eveneens deel uit van het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027, waarvoor het openbaar onderzoek al afgerond is. Voor deze acties is het niet meer mogelijk om opmerkingen te geven.

Het NAPAN deelt de acties van de verschillende overheden in volgens elf thema's:

1. Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen
2. Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen
3. Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven
4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen

¹ SALV, 31 maart 2017, Advies Ontwerp-actieplan duurzaam pesticidengebruik 2018-2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_ADV_20170331_NAPAN.pdf

² <https://fytoweb.be/nl/reductieplan>

³ <https://environnement.brussels/napan2327>

⁴ <https://lv.vlaanderen.be/nl/plant/gewasbescherming> en <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebied-beheerplanen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027>

⁵ <https://www.pwrp.be/enquetepublique>

5. Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen
6. Bescherming van het aquatisch milieu
7. Vermindering van de risico's in specifieke gebieden
8. Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten
9. Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)
10. Indicatoren
11. Beheer en opvolging van het plan

Juridische basis

Het NAPAN streeft ernaar de verplichtingen na te komen van Richtlijn 2009/128/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden. De voornoemde thema's zijn hoofdzakelijk geïnspireerd op deze richtlijn, maar ook op andere federale of regionale verbintenissen.⁶

Het Decreet Duurzaam Pesticidengebruik art. 8, §2 voorziet dat het ontwerp-Actieplan wordt meegedeeld aan de Vlaamse Regering en voor advies voorgelegd aan de Milieu-en Natuurraad van Vlaanderen, aan de Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij, aan de Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid, en aan de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen. Over het ontwerp-Actieplan wordt een openbaar onderzoek georganiseerd.

Green Deal en de Farm to Fork

In het kader van de Green Deal lanceerde de Europese Commissie zijn van-veld-tot-bordstrategie. Deze strategie heeft als doel het voedselsysteem grondig te verduurzamen vanuit het perspectief van ecologie, gezondheid en welzijn, en economische duurzaamheid. Specifiek met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen omvat de strategie heel specifieke doelstellingen: een reductie van 50% van het gebruik en het risico van chemische pesticiden, alsook een halvering van het gebruik van de meest risicovolle pesticiden tegen 2030. Om de weg vrij te maken voor alternatieven en om het inkomen van de boeren op peil te houden, zal de Commissie een aantal stappen ondernemen. Ze zal de Richtlijn Duurzaam Gebruik van Pesticiden in 2022 herzien, de bepalingen inzake geïntegreerde gewasbescherming verbeteren en de toepassing ervan stimuleren, alsook de aanwending van veilige alternatieve beschermingspraktijken bevorderen. De Europese Commissie drukte in de strategie haar verwachting uit dat de strategische plannen in het kader van het toekomstige Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (2023-2027) die transitie naar landbouwprak-

⁶ RICHTLIJN 2009/128/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0128&from=EN>.

tijken met een lagere afhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen moeten weerspiegelen. De Commissie zal ook de marktplaatsing vergemakkelijken van pesticiden die biologisch actieve stoffen bevatten, alsook de milieurisicobeoordeling van bestrijdingsmiddelen versterken. Het autorisatieproces in de lidstaten moet sneller, en aanpassingen aan de Verordening van 2009 betreffende statistieken over pesticiden moeten gegevenslacunes wegwerken en empirisch onderbouwde beleidsvorming bevorderen.⁷

⁷ EC, Farm to Fork Strategy, p. 8, https://ec.europa.eu/food/system/files/2020-05/f2f_action-plan_2020_strategy-info_en.pdf

Advies

1. Algemene aanbevelingen

[1] Verduidelijk of verbeter de socio-economische en ecologische onderbouwing:

- **Verbeter of verduidelijk ook de (socio-economische) onderbouwing en de prioritering van de maatregelen. De directe en indirecte socio-economische effecten zijn onvoldoende in kaart gebracht.** Zo is er geen kostenbatenanalyse beschikbaar bij de huidige ontwerpplannen. Het ontwerpplan biedt bovendien geen inzicht in de prioritering van de acties en in de principes die de prioritering structureren. Deze inzichten zijn evenwel essentieel om de haalbaarheid en de kostenefficiëntie van de vooropgestelde acties correct te kunnen inschatten, en de implicaties op het vlak van oogstzekerheid en vermarktbaarheid, omzet en rendabiliteit, opvolging en tewerkstelling (ook verderop in de keten). Nochtans bepaalt Artikel 4 van Richtlijn 2009/128/EG dat de lidstaten bij het opstellen en herzien van hun nationale actieplannen niet alleen rekening houden met de gezondheidseffecten en milieueffecten – twee invalshoeken die het ontwerpplan reeds in afzonderlijke thema's adresseert – maar ook met sociale en economische effecten.⁸
- **Het toekomstige NAPAN 2023-2027 moet duidelijker aantonen welke milieukwaliteitsdoelen het plan in zijn geheel nastreeft, alsook de mate en wijze waarop de onderliggende maatregelen aan die doelstellingen zullen bijdragen.** Het is evident dat het nieuwe plan gebaseerd wordt op een grondige milieukundige evaluatie van de vorige actieplannen. Diverse parameters tonen aan dat de druk vanwege de gewasbescherming op het leefmilieu ten opzichte van 1990 (en dus op lange termijn) is afgenomen.⁹ In de periode 2011-2018 stagneerde die gunstige trend evenwel.¹⁰ Het ontwerpplan moet aangeven wat de oorzaken van die stagnering zijn en hoe de nieuwe maatregelen een nieuwe, duidelijke daling van de miliedruk zullen bewerkstelligen. Voor het voorliggende ontwerpplan moet een plan-MER en een passende beoordeling duidelijkheid verschaffen over de milieueffecten.

⁸ RICHTLIJN 2009/128/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:0071:0086:nl:PDF>

⁹ VMM, s.d., Druk op het waterleven door gewasbescherming (Vlaanderen, 1990-2010), <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/druk-op-het-waterleven-door-gewasbescherming-seq/druk-op-waterleven-door-gewasbescherming>

¹⁰ VMM, s.d., Druk op het waterleven door gewasbescherming (Vlaanderen, 2011-2019), <https://www.vmm.be/water/kwaliteit-waterlopen/druk-op-het-waterleven-door-gewasbescherming-seq/druk-op-het-waterleven-door-gewasbescherming>

- [2] **Onderzoek tijdig de effecten en implicaties van de Europese beleidsontwikkeling in het kader van de Green Deal en de *van-velde-tot-bordstrategie* op het NAPAN 2023-2027. Zodoende kan het plan tijdig en adequaat bijgestuurd worden, wanneer de timing van de Europese beleidsontwikkeling daartoe zou aanleiding geven.**
- [3] **Niet enkel de reductie maar ook de verduurzaming van het gebruik van pesticiden moet een centrale invalshoek zijn van het nationale actieplan en de gewestelijke actieplannen, conform Richtlijn 2009/128/EG.** Het nationale actieplan wordt aangekondigd als een "Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden". De SALV wijst erop dat de primaire focus van het NAPAN krachtens art. 4 van Richtlijn 2009/128/EG¹¹ gericht moet zijn op de vermindering van de risico's en de effecten van het gebruik van pesticiden voor de menselijke gezondheid en het milieu, op de ontwikkeling en invoering van geïntegreerde gewasbescherming en op de bevordering van alternatieve benaderingswijzen of technieken die de afhankelijkheid van het gebruik van pesticiden beperken. Breng daartoe een meervoudige strategie in de praktijk, onder meer door in te zetten op de benadering en principes van de geïntegreerde gewasbescherming.¹² **Preventie en monitoring zijn daarbij cruciale aspecten.** Eerder vroeg de adviesraad met het oog op de bescherming van de plantengezondheid daarenboven om de kansen van agro-ecologie¹³ verder in kaart te brengen, en om de kruisbestuiving tussen de biologische en niet-biologische landbouw te versterken.¹⁴
- [4] **Neem 'duurzame bescherming van plantengezondheid en voedselbevoorrading' op als een bijkomend thema in het NAPAN 2023-2027. Leg daarbij het accent op risico-analyse, crisisbeheer en beleidsonderbouwing.** Het voornoemde Artikel 4 van Richtlijn 2009/128/EG geeft aan dat de nationale actieplannen ook met sociale en economische effecten moeten rekening houden. In dit opzicht kijkt de adviesraad uit de resultaten van een bevraging die het Departement Landbouw en Visserij op heden uitvoert in de tuinbouw, en hoe zij aankijken tegen de toekomst van gewasbescherming en de impact ervan op het voortbestaan van hun teeltpraktijken en -keuzes ten overstaan van vigerende kwaliteitsnormen. Dit impliceert dat het beleid inzake gewasbescherming tegelijk op proactieve en

¹¹ RICHTLIJN 2009/128/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:309:0071:0086:nl:PDF>

¹² IPM of geïntegreerde gewasbescherming is [de] zorgvuldige afweging van alle beschikbare gewasbeschermingsmethoden, gevolgd door de integratie van passende maatregelen die de ontwikkeling van populaties van schadelijke organismen tegengaan, het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en andere vormen van interventie tot economisch en ecologisch verantwoorde niveaus beperkt houden en het risico voor de gezondheid van de mens en voor het milieu tot een minimum beperken. Bij de geïntegreerde gewasbescherming ligt de nadruk op de groei van gezonde gewassen, waarbij de landbouwecosystemen zo weinig mogelijk worden verstoord en natuurlijke plaagbestrijding wordt aangemoedigd. Departement Landbouw en Visserij, s.d., Geïntegreerde gewasbescherming, <https://lv.vlaanderen.be/nl/plant/gewasbescherming/geintegreerde-gewasbescherming>.

¹³ SALV, 5 juli 2021, Advies Plantengezondheid en klimaatverandering, p. 31-2 <https://www.salv.be/salv/publicatie/advies-plantengezondheid-context-klimaatverandering-best-breed-strategie>

¹⁴ SALV, 5 juli 2021, Advies Plantengezondheid en klimaatverandering, par. 18, <https://www.salv.be/salv/publicatie/advies-plantengezondheid-context-klimaatverandering-best-breed-strategie>

onderbouwde wijze moet bijdragen aan de duurzame bescherming van de plantengezondheid en de voedselbevoorrading.¹⁵ Een belangrijk aandachtspunt vormt het risico op resistentieontwikkeling bij pathogenen, en de mogelijke effecten ervan op de volksgezondheid. **Een andere prioritaire kwestie is de impact van klimaatverandering.** Klimaatverandering zal op verschillende manieren tot een hogere druk van ziekten, plagen en onkruiden in gewassen leiden.¹⁶ Daarbij zal ook de duurzame en adequate toepassing van uiteenlopende vormen van gewasbescherming (synthetisch, mechanisch,...) voor nieuwe uitdagingen worden gesteld. De raad vraagt concreet om onder dit thema de volgende bestaande of nog te ontwikkelen maatregelen te bundelen:

- Een uitgebreide risicoanalyse inzake plantengezondheid. Deze analyse moet regelmatig verrijkt worden met de nieuwste inzichten op het vlak van de effecten van klimaatverandering op de effectiviteit en de efficiëntie van gewasbeschermingsmiddelen en op de voedselbevoorrading.
- Maatregelen in het kader van monitoring, bestrijding en crisisbeheer ten aanzien van (nieuwe) ziekten, plagen en invasieve exoten, en de afstemming tussen de verschillende overheden op dit vlak.
- Bestaande en toekomstige onderzoeksinitiatieven inzake plantengezondheid in de context van klimaatverandering.

[5] Neem 'milieuverantwoorde consumptie' als een bijkomend thema in het NAPAN 2023-2027. Bundel daarbij bestaande en toekomstige maatregelen uit het gewestelijke voedselbeleid, die inwerken op de vraag naar en betalingsbereidheid voor milieuverantwoorde voedingsproducten. Het NAPAN 2023-2027 focust te eenzijdig op de rol van de producent. Nochtans oefenen de andere ketenschakels en uiteindelijk de consument via kwaliteitseisen en prijsverwachtingen ook een indirecte maar grote invloed uit op de aanwending van gewasbeschermingsmiddelen in de land- en tuinbouw. Het kleinste ongewenste artefact of cosmetische aantasting zorgt voor een onverkoopbaarheid en voedselverlies¹⁷, of een prijs die de kosten niet compenseert. Naast wettelijke factoren zijn er vandaag ook de bovenwettelijke eisen (aantal residu's, %MRL, %ARfD, ...). Die zorgen ervoor dat er niet optimaal behandeld wordt volgens een gedifferentieerde aanpak waarbij diverse middelen worden aangewend. Versterk de kennis van de burger over de kwaliteit en de betrouwbaarheid van Vlaamse landbouwproducten, die aan steeds hogere duurzaam-

¹⁵ De SALV wijst erop dat er thans bij het Departement Landbouw en Visserij een studie lopende is, die nadere inzichten zal aanleveren op het vlak van de effectiviteit van gewasbescherming in het kader van het Europees erkenningbeleid en de Green Deal-doelstellingen.

¹⁶ Deze problematiek wordt uitvoeriger beschreven in de 'situering' in: SALV, 5 juli 2021, Advies Plantengezondheid en klimaatverandering, <https://www.salv.be/salv/publicatie/advies-plantengezondheid-context-klimaatverandering-best-breed-strategie>

¹⁷ Gellynck X., De Pelsmaeker S., Lambrecht E., en Vandenhoute H., 2017, De impact van cosmetische kwaliteitseisen op voedselverlies: casestudie Vlaamse sector groenten en fruit, in opdracht van Departement Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel, https://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/cosmetische_kwaliteitseisen_website_def.pdf

heidsnormen worden geproduceerd. Die hogere voedselgeletterdheid zou moeten bijdragen aan een grotere erkenning en betalingsbereidheid bij de consument ten aanzien van landbouwproducten die van deze duurzaamheidsinspanningen het resultaat zijn.

- [6] **De Vlaamse en federale overheden moeten vanuit de eigen bevoegdheden het gelijke speelveld maximaal bewaken.** Het is essentieel dat de Vlaamse land- tuinbouwers opereren op een gelijk speelveld. Eerder wees de raad op ongerijmdheden tussen het Europees handelsbeleid en de ambities van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en de Europese “van boer tot bord”-strategie (Farm to Fork Strategy).¹⁸ De adviesraad waarschuwt dat de beoogde verdere verduurzaming van de land- en tuinbouwsector en de gehele agrovoedingsketen binnen de EU veel verder gaat dan de Europese voedselveiligheids- en gezondheidsnormen en -standaarden waaraan geïmporteerde producten veelal moeten voldoen. **De raden vinden het vanzelfsprekend dat dezelfde maximale residulimieten worden gehanteerd voor alle producten die op de Europese markt verhandeld worden. Benader het gelijke speelveld niet louter op basis van de kenmerken van het eindproduct, maar ook met betrekking tot de productiewijze en de onderliggende ecologische en sociale effecten en de kosten die dat met zich meebrengen. Adequate productinformatie moet Belgische consumenten (en bij uitbreiding consumenten binnen de EU) in staat stellen om voedingsproducten van buiten de EU te identificeren waarvoor tijdens het productieproces gewasbeschermingsmiddelen gebruikt werden die binnen de EU verboden zijn.**
- [7] **Blijf inzetten op een veelsporige aanpak om de plantengezondheid te waarborgen. De Vlaamse landbouw is gebaat bij de beschikbaarheid van een veelzijdige (maar veilige) instrumentenkoffer,** enerzijds om tegemoet te kunnen treden aan de uiteenlopende uitgangssituatie van de Vlaamse land- en tuinbouwers op het vlak van teelt, bodem, (micro-)klimaat, omgeving, aan de specifieke eigenschappen van de specifieke ziekte of plaag (stadiumspecificiteit, neveneffecten op natuurlijke vijanden,...) en aan de specifieke kenmerken van het gewasbeschermingsmiddel (mengbaarheid, veiligheidstermijn,...). Anderzijds omdat de behoeften zullen wijzigen onder invloed van nieuwe teeltkeuzes, klimaat, en de ontwikkeling van nieuwe ziekten, plagen en onkruiden. Eerder wees de SALV op een aantal beloftevolle sporen om de instrumentenkoffer te verrijken.¹⁹
- [8] **Een gedegen handhaving vormt een belangrijk sluitstuk van het beleid inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.** Zet naast afdoende controle (met voldoende middelen en capaciteit) ook in op de bestaande autocontrolesystemen, die hun verdiensten hebben aangetoond. Daarbij zijn in de eerste plaats preventie en vervolgens

¹⁸ SALV, 26 februari 2021, Advies EU-Mercosur handelsakkoord, p. 12 par. 5, [SALV_20210226_BRADV_2021-02_Mercosur.pdf](#).

¹⁹ Een aantal ledenorganisaties onthielden zich bij dit advies. Zie: SALV, 5 juli 2021, Advies Plantengezondheid en klimaatverandering, <https://www.salv.be/salv/publicatie/advies-plantengezondheid-context-klimaatverandering-best-breed-strategie>.

het navolgen van de voorschriften op het vlak van driftreductie, afstandsregels en timing van het gebruik prioritair.

- [9] **Betrek de belanghebbenden bij de terugkoppeling over de ingewonnen adviezen en de verdere uitwerking van het NAPAN.**

2. Thematische aanbevelingen

2.1 Opleiding

- [10] **Verbeter de kennis op het vlak van geïntegreerde gewasbescherming, zowel bij land- en tuinbouwers als bij loonwerkers.** Eerder vroeg de SALV om ervoor te zorgen dat de drie pijlers van IPM (preventie, monitoring en bestrijding) op evenwichtige wijze in voorlichtingen en opleidingsprogramma's aan bod komen. Daarbij moet voldoende aandacht aan het belang van goede agrarische praktijken worden besteed, die de verspreiding van ziekten en plagen tegengaan, alsook aan alternatieven voor chemische gewasbeschermingsmiddelen.²⁰
- [11] **Waarborg de kwaliteit van de (vervolg)opleidingen. Zet meer in op praktijkgerichte vorming.** Beoordeel de opleidingen niet op de duur van de lestijden maar op de kwaliteit van de lessen. Zorg ervoor dat fytolicensies worden toegekend na een onafhankelijke evaluatie van de opgedane kennis en vaardigheden.
- [12] **Zet in op digitale lesvormen, als de lesinhouden dat toelaten.** Zorg ervoor dat theorie via online opleidingen kan gevolgd worden. Een voorwaarde is wel dat de aanwezigheid en aandacht van de cursisten kan worden aangetoond. Door in te zetten op digitale lesvormen zal ook de werkdruk bij (het beperkte aantal) lesgevers afnemen.
- [13] **Ontwikkel gecertificeerde P1-opleidingen in andere talen dan het Nederlands. In sommige subsectoren voeren buitenlanders de bespuitingen uit.** Veelal begrijpen zij belangrijke voorschriften inzake duurzaam gebruik niet goed omdat de lessen in het Nederlands **worden gehouden. Om hieraan tegemoet te komen, is het raadzaam om** P1-opleidingen te laten organiseren in andere talen dan het Nederlands. Deze praktijk gebeurt reeds in de buurlanden.
- [14] **Zorg ervoor dat de opleidingen voldoende aandacht besteden aan de risico's voor de persoonlijke gezondheid van de gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen en het**

²⁰ SALV, SALV, 5 juli 2021, Advies Plantengezondheid en klimaatverandering, <https://www.salv.be/salv/publicatie/advies-plantengezondheid-context-klimaatverandering-best-breed-strategie>

belang van preventie en persoonlijke beschermingsmiddelen en het adequaat naleven van de gebruiksvoorschriften. Verbeter ook het wetenschappelijk onderbouwd inzicht in deze risico's.

2.2 Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen

- [15] **Zorg ervoor dat er via de meststoffenwetgeving of andere achterpoortjes geen middelen op de markt komen die echte of louter toegedichte gewasbeschermingseigenschappen bezitten, en aldus aan regulering ontsnappen.** Om oneigenlijk gebruik of fraude tegen te gaan, moeten dergelijke middelen vooraleer ze op de markt komen, gekoppeld zijn aan een analysecertificaat/fingerprint die de totale afwezigheid van actieve stoffen kan waarborgen. Zorg voor een vlot consulteerbare, positieve lijst zijn van deze middelen die als meststof worden gemeld. Momenteel is het voor onderzoekers en adviseurs vaak onmogelijk om objectief te controleren of de toepassing van deze middelen wettelijk is toegelaten. Maak ook van illegale invoer, onder meer door aankopen via internet en import, een prioriteit en zorg daartoe voor voldoende capaciteit bij de bevoegde overheidsdiensten.
- [16] **Verhoog de klantgerichte transparantie bij producenten van gewasbeschermingsmiddelen en maak hiervan een prioritaire actie in het toekomstige plan.** Zet producenten aan om meer transparantie te bieden op het vlak van samenstelling, gebruik en veiligheid van hun producten, hun import- en exportvoorwaarden en de maximale residulimieten die voor die producten in andere landen gelden. Die transparantie moet zich vertalen in een hogere traceerbaarheid van hun producten, bijvoorbeeld via labels en QR-codes (track & trace), en steunen op een verbeterde klantenservice naar alle sectoren toe (met inbegrip van producten bestemd voor particulieren).
- [17] **Zorg voor een versterkte controle op de verkoop aan (niet-)houders van een fytolicensie.**

2.3 Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven

- [18] **Zorg ervoor dat de invoering en de werking van het nieuwe digitale registratiesysteem van gebruikte gewasbeschermingsmiddelen niet tot overmatige administratieve last leidt.** Hierbij moet rekening gehouden worden met de Europese initiatieven die lopende zijn. Om de administratieve last te beperken moet er gestreefd worden naar een éénmalige jaarlijkse aangifte op bedrijfsniveau. Waarborg ook de goede beveiliging van deze bedrijfsgegevens.

- [19] **Geef absolute prioriteit aan epidemiologisch onderzoek naar het verband tussen het professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de prevalentie van specifieke aandoeningen bij professionele gebruikers** (cf. actie 3.3.4. NAPAN-ontwerp). Recent buitenlands onderzoek (zie o.a. [Inserm, 2021](#)) bevestigt dat aandoeningen zoals de ziekte van Parkinson en specifieke kankers bij landbouwers het gevolg kunnen zijn van langdurig professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De raad beveelt aan om samen met de andere gewesten en met andere lidstaten een grondig en uitgebreid longitudinaal epidemiologisch onderzoek op te zetten en bij actieve en gepensioneerde Belgische landbouwers en loonwerkers het mogelijke verband na te gaan tussen de prevalentie van specifieke aandoeningen en langdurige blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen tijdens het uitoefenen van hun beroepsactiviteiten. Aldus bekomen inzichten moeten na wetenschappelijke validatie doorvertaling vinden naar sensibilisering en voorlichting inzake persoonlijke bescherming.
- [20] **Zet verder in op de sensibilisering van particulieren inzake risico's bij het gebruik van pesticiden in tuinen (en andere recreatiezones)**. Reduceer het gebruik van gewasbescherming door particulieren aan te moedigen om ecologisch te tuinieren. Leg het accent op preventie (door middel van tuinontwerp, plantenkeuze, professionele begeleiding,...).

2.4 Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen

- [21] **Breid de inspectie voor verticale teelten uit met het oog op de reductie van drift**. In verticale teelten worden momenteel een aantal technische parameters gekeurd die vooral te maken hebben met afgifte en technische werking. Om drift maximaal te vermijden dienen de controles zich ook toe te spitsen op het spuitprofiel en de goede afstelling van machines.
- [22] **Verhoog het inzicht in de toepassingsgronden, het verspreidingspatroon en de economische neveneffecten van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen met dampwerking. Onderzoek generieke en indien nodig productspecifieke maatregelen om die effecten te verminderen waardoor alle teelten in de toekomst mogelijk zijn zonder toegiften te moeten doen op de toegelaten residuniveaus**. Een aantal gewasbeschermingsmiddelen met dampwerking zijn voor bepaalde teelten een effectieve oplossing om de plantengezondheid te waarborgen. Daar staat tegenover dat deze middelen zich onder bepaalde omstandigheden door de dampwerking op oncontroleerbare wijze in de wijde leefomgeving verspreiden. Zo kunnen zij op andere teelten terechtkomen, met als gevolg dat de geogste producten daardoor niet langer aan vooropgestelde normen van de markt kunnen voldoen en moeten worden vernietigd. Breng deze economische effecten beter in kaart en onderzoek generieke en zo nodig productspecifieke maatregelen om de goede gewasbescherming in alle betrokken teelten beter te waarborgen (cf. [14]).

2.5 Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen

Geen aanbevelingen.

2.6 Bescherming van het aquatisch milieu

- [23] **Stem de vernieuwing van het federale bufferzonebeleid ter bescherming van waterorganismen af met de gewestelijke regulering.**²¹ Gezien hierover onvoldoende informatie ter beschikking wordt gesteld in het ontwerpplan, kan niet worden afgeleid hoe de vooropgestelde nieuwe regelgeving zich tot de gewestelijke regelgeving zal verhouden. Op Vlaams beleidsniveau worden synergiën opgezocht met de nieuwe beleidsinstrumenten (ecoregelingen) van het toekomstig Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Het is aangewezen dat de federale regelgeving aansluiting vindt met dit gewestelijk kader. **Bereken de socio-economische impact van de vooropgestelde wijzigingen voor alle actoren in de agrovoedingsketen, en betrek alle belanghebbenden bij de interpretatie van de ex ante beoordeling ervan.**
- [24] **Verder onderzoek moet de uitrol van diverse alternatieven voor de toepassing van chemische gewasbescherming versnellen.** Daarbij moet voldoende aandacht uitgaan naar de landbouwkundige effecten en de bedrijfseconomische haalbaarheid.
- [25] **Voorzie voldoende hoge ondersteuning via het VLIF voor investeringen die puntvervuiling en diffuse vervuiling verminderen.**
- [26] **Zet in op de aanplanting van functionele hagen om drift in boomgaarden te reduceren. Pas daartoe eerst de wetgeving aan.** Functionele hagen kunnen drift in boomgaarden verminderen. Door aan deze groene elementen wettelijk meer flexibiliteit op het vlak van rooien en planten toe te kennen dan in het geval van natuurhagen of andere kleine landschapselementen, zullen land- en tuinbouwers meer bereid zijn om deze hagen aan te planten.
- [27] **Maak gebruik van de lopende integratieoefening inzake data en kennis om alle actoren adequaat te informeren over de actuele trends inzake gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de gerelateerde milieudruk.** Verschillende actoren (VMM, LV, drinkwatermaatschappijen,...) verzamelen gegevens die samen bijdragen tot het inzicht in de aanwezigheid en/of milieudruk die voortvloeit uit onder andere het gebruik van gewas-

²¹ Maatregel Fed. 3.6.2: implementatie van een nieuw bufferzonebeleid ter bescherming van waterorganismen.

beschermingsmiddelen. Gebruik deze gegevens om de voortgang op het vlak van verduurzaming integraal op te volgen.

2.7 Vermindering van de risico's in specifieke gebieden

- [28] **Ent het vooropgestelde monitoringsysteem voor bestuiverspopulaties op een uniform Europees kader, met het oog op de ontwikkeling van een gelijk speelveld.**
- [29] **Breng in het onderzoek naar de effecten van gewasbeschermingsmiddelen op bestuiverspopulaties ook de indirecte economische effecten in kaart.** Indien de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen bestuiverspopulaties beïnvloeden, is het van belang om ook de economische effecten in kaart te brengen. Dit inzicht kan immers bijdragen aan het oordeelkundig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Economische effecten kunnen bijvoorbeeld de vorm aannemen van gederfde inkomsten (minder bestuiving), maar ook hogere kosten (kunstmatige introductie van bestuivers).

2.8 Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten

Geen aanbevelingen.

2.9 Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)

- [30] **Het preventieelukkig binnen IPM moet nog sterker ingang vinden in de landbouwpraktijk.²²**
- [31] **Onderzoek en hou rekening met directe en indirecte effecten van acties die gericht zijn op een verhoogde toepassing van minder schadelijke gewasbeschermingsmiddelen.** Die gewasbeschermingsmiddelen, die toegelaten zijn in de biologische landbouw, worden in het ontwerpplan als minder schadelijk beschouwd ten aanzien van synthetische chemische gewasbeschermingsmiddelen. Diverse acties in het ontwerp-NAPAN zijn gericht op het stimuleren van dergelijke minder schadelijke middelen. De SALV onderschrijft deze

²² SALV, 5 juli 2022, Advies Plantengezondheid in de context van klimaatverandering: naar een best-of-breedstrategie, p. 32, par. 20 <https://www.serv.be/node/14456>

stimulerende acties onder voorwaarde dat zij gestoeld zijn op een grondige, holistische vergelijking van de landbouwkundige, economische en ecologische effecten van de verschillende alternatieven (chemische en biologische)'. Onderbouw de acties op basis van een grondige, holistische vergelijking van de landbouwkundige en ecologische effecten van de verschillende (synthetische en andere) alternatieven, en hou daarbij rekening met de landbouwvorm waarbinnen die middelen zullen worden toegepast. Zo kunnen onderlinge verschillen in landbouwpraktijken tussen landbouwvormen (bv. biologisch versus niet-biologisch) leiden tot verschillen op het vlak van de behoefte aan, de effectiviteit en de milieudruk van gewasbescherming. **Het is van belang dat de effectiviteit van gewasbescherming in de praktijk op een maatschappelijk acceptabel niveau kan worden gewaarborgd, zowel binnen de biologische als de niet-biologische landbouw.**

- [32] **Betrek alle belanghebbenden bij de geplande haalbaarheidsstudie in het kader van de maatregel die een aangescherpt prijzenbeleid ten aanzien van synthetische gewasbeschermingsmiddelen in het vooruitzicht stelt.**
- [33] **Zet volop in op de fast-trackprocedure voor toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen met laag risico**, gelet op het gegeven dat steeds meer actieve stoffen niet langer in de land- en tuinbouw gebruikt mogen worden.
- [34] **Waak erover dat de kloof tussen state of the art onderzoek en voorlichting versus de praktijk niet groter wordt.** De raad wijst op een groeiend spanningsveld tussen het steeds groter wordende accent op maatwerk in wetgeving en technologische innovatie enerzijds, en de toenemende schaalvergroting van de bedrijfsvoering anderzijds. Technologische innovaties aan steeds gericht aan de slag met de kennis van de biologie van specifieke ziekten en plagen, met natuurlijke vijanden of antagonisten en digitale oplossingen. Wetgeving en onderzoek leiden steeds meer tot preciezere, plaats- en tijdspecifieke adviezen. Dit staat in contradictie met wat er gebeurt in de praktijk: de ontwikkeling naar steeds groter wordende bedrijven, vaak werkend met laaggeschoold of anderstalig personeel, leidt tot een meer eenvormige behandeling van het ganse bedrijf. Anderzijds zijn het dikwijls net grotere bedrijven die de financiële middelen hebben en dan ook investeren in de nieuwste technologieën.
- [35] **Onderzoek naar modellen (weer, ziekten en plaagevoluties, ...) en de laagdrempelige toegang hiertoe voor landbouwers moeten maximaal ondersteund worden.** Het risico van (vaak beduidend) inkomstenverlies bij niet-toepassing van gewasbeschermingsmiddelen kan erg hoog zijn. Dit heeft zeker ook te maken met onvoldoende zekerheid dat wetenschappers kunnen geven over dit risico (in functie van de lokale situatie inzake rasgevoeligheid, de aanwezigheid natuurlijke vijanden, infectiedruk, weersverwachting, ...). Op al deze aspecten, ook en vooral weersvoorspelling, wordt belangrijke vooruitgang geboekt en zal het in de toekomst mogelijk zijn om met lokale gegevens te werken waardoor adviezen correcter en met grotere zekerheid kunnen gegeven worden.

2.10 Indicatoren

- [36] **Het monitoringssysteem moet alle elementen van het duurzaam gebruik met indicatoren omvatten.** Neem daartoe naast indicatoren die de hoeveelheid aangewende gewasbeschermingsmiddelen ook parameters op die andere aspecten van het duurzaam gebruik meten (bijvoorbeeld het aantal IPM-certificeringen).
- [37] **Het gewasbeschermingspotentieel van het beschikbaar instrumentarium moet deel uitmaken van dit monitoringssysteem, alsook de inspanningen die aan consumentenzijde en via andere ketenschakels worden geleverd om bij te dragen aan de verduurzaming van gewasbescherming in de sector.**

2.11 Beheer en opvolging van het plan

Geen aanbevelingen.